

העלון יוצא לעילוי נשמת מדיאנה נג'מה בת חנינה לבית זדאן ע"ה, ובעלה מיקיץ כצאני בר רחל ע"ה

בית נאמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א

ניתן לשמוע בשידור ישיר את שיעורו של מרן שליט"א בערוץ קול ברמה או ב'קול נאמן': 079-9-367-367 או ב'קול בית נאמן': 079-9270505

בשעה 21:30

מוצאי שבת פרשת "וילך", ז' תשרי תשע"ט

נושאי השיעור:

- א. פיוט "לך אלי תשוקתי". ב. תקופת "תור הזהב" של יהדות ספרד. ג. עונה גדולה מכולן.
- ד. גדליה בן אחיקם. ה. נצחון עם הנצח במשך הדורות. ו. הבעש"ט ע"ה. ז. מרנן החזו"א והרב עובדיה ע"ה. ח. זמן ברכת הלבנה בחודש תשרי. ט. ניקוד כ"ף הכינוי. י. ללכת ביושר ובאמונה.
- י. מנהגי יודני ערב ויום הכיפורים. י"א. ללמד תמיד זכות על עם ישראל. י"ב. "כתר מלכות". י"ג. כולם יעריכו את התורה ולומדיה.

רבי נתן נתן לנו את "תור הזהב"

ב. צריך לדעת שיהדות ספרד לפני אלף שנה היתה לה עדנה, והיא קיבלה "תור הזהב" חמש מאות שנה, משנת ארבעת אלפים תש"ן בערך עד שנת חמשת אלפים רנ"ב (שנת גירוש ספרד), שבכל הזמן הזה הם היו רגועים ושלוים, ורוזנים ונסיכים ויועצים של המלכים ורופאים ופילוסופים, והיו בהם כל החכמות שבעולם מלבד חכמת התורה. איך קרה הדבר הזה? בזכות ארבע מלים בתוספתא אחת במסכת יומא, מה הוונה? בזמן "ארבעת השבויים" הידועים, שהיו ארבעה חכמים מעיר בארי באיטליה (ויש אומרים שהם לא היו שבויים בדיוק), והלכו לאסוף כסף להכנסת כלה, ובדרך התנפלו שודדים עליהם, ולא ידעו כמה שהם חכמים. מה עשו? מכרו אותם אחד אחד כאן ואחד שם, בצפון אפריקה בקירואן את רבנו חושיאל אביו של רבנו חננאל יחד עם הבן שלו (שרשב"ם בפסחים קורא לו רבנו חננאל מרומי. כלומר מאיטליה). ובספרד את רבי משה ורבנו רבי חנוך.⁵ [ויש אומרים שארבעת השבויים הם רבנו חושיאל ורבי משה ורבנו שמריה ב"ר אלחנן, והרביעי לא ידוע]. הם הגיעו לשם בעירום ובחוסר כל, ובני המקום פדו אותם. רבי משה נכנס לבית הכנסת בספרד, ובזמנו לא היו בספרד חכמים גדולים רק ידעו קצת מדרשים וקצת תרגום רב סעדיה גאון על התורה בלבד, והנה לקראת כיפור למדו תוספתא של מסכת יומא, ושם (פ"ג ה"ב) כתוב "על כל הזאה טבילה", עמד הדיין שם רבי נתן והסביר להם: כל פעם שהכהן גדול עושה הזאה על הכפורת ולפני הכפורת הולך לטבול במקוה שנמצא שם. קם רבי משה האורח לבוש הסחבות, ואמר לו: רבי, אי הכי פשו להו טבילות?! אם ככה יהיו לנו הרבה טבילות ביום הכיפורים, שהרי עושים ארבעים ושלש הזאות ביום כיפור (זבחים מ"ב ע"א), ואם על כל הזאה טבילה ממילא הכהן טובל ארבעים ושלש פעמים ביום כיפור, והרי אנחנו יודעים מהגמרא (יומא ל' ע"א) "חמש טבילות ועשרה קידושין", איך פתאום יש לך ארבעים ושלש טבילות?! ענה לו: אינני יודע מה התשובה לזה. אמר לו רבי משה: מחילה הפירוש לא ככה, אלא "על כל הזאה טבילה", שעל כל הזאה צריך לטבול את האצבע ולא טבילה במקוה, שגם אם נשאר קצת דם באצבע הכהן לא יעשה בו הזאה, אלא כל פעם צריך לטבול את האצבע שגיאות. ומה נעשה לו?! אם יקום ספרדי אחד עם קצת שכל, לא הרבה, ויקח דברי הראשונים ויסדר אותם בטוב טעם ויבדוק הכל, היה אחרת. אבל כשאני מדבר על דקדוק אומרים שזה "השכלה"... רבי יהודה הלוי אמר על אנשים כאלה: "איך תחשבו חכמה כנחלת, ולו עלתה בידכם - והיתה טבעת". אתם רואים את החכמה מברקת כמו גחלת שורפת, אבל אם החכמה הזאת עלתה בידכם היא היתה טבעת וחשובה בעיניכם. אני אומר דברים פשוטים מאד בדקדוק וכאילו אתה מסביר מעשה בראשית ומעשה מרכבה... (יעוד נגיע לזה).

5. לרבי משה היתה אשה יפת תואר, והרשעים שם רצו לקחת אותה בכת, אז שאלה את בעלה: אם היא תפול לים האם תקום בתחיית המתים או לא? ענה לה בלשון הגמרא (גיטין נ"ז ע"ב) שהביאה על זה לשון הפסוק "אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים" (תהלים ס"ח כ"ג). קפצה לים ומתה.

אין כמוהו לרגש כי הוא משתפך מכל הלב

א. חזק וברוך, ישר כח (לחזן) כפיר פרוטוש הל"ו על הפיוט לך אלי תשוקתי). הלואי בליל כיפור נקרא במתניות כזאת ונבין כל מלה שם, אבל כאן זה עם מנגינות בתופים וחליל, ואילו בליל כיפור קוראים לבד ורצים בזה, "הרצים יצאו דחופים לא בדבר המלך" (ע"פ אסתר ג' ט"ו), מה החכמה בזה?! אמנם לא יודעים מי חיבר את הפיוט הזה, וכל ההשערות בזה הבל וריק, אבל הסגנון כ"כ נפלא וכ"כ נעלה. חכם אחד שהיה רב ראשי בפראג (אחרי פטירת תלמידו של הנודע ביהודה), רבי שלמה יהודה רפפורט², כתב: "הפיוט לך אלי תשוקתי אין כמוהו לרגש בכל פיוטי הספרדים" (יריעות שלמה עמוד 22). אין כמוהו בעולם, כי הוא משתפך מכל הלב, רק שאתה לא יודע מי המחבר הזה. כאשר אתה קורא את השורות האחרונות שם, אתה מרגיש שהמוות זה לא חדלון אלא משהו נפלא, "יביאוני לגן עדןך ושם תהיה ישיבתי, ואתעדן באורך ושים כבוד מנוחתי". כ"כ מתוק, כ"כ נפלא.³ פעם חכמי ספרד היו עם רגש, שכל, דעת, משקל, סגנון ודקדוק, הכל ביחד, אבל היום לא נשאר לנו כלום, "יתנצלו בני ספרד את עדים מהר חורב" (ע"פ שמות ל"ג ו'), ומלקטים מאחרים: מי מוכן לתת לנו קצת דקדוק?...⁴

1. הפרופסורים בימינו שאינם יודעים בין ימינם לשמאלם, כותבים שחיבר אותו רבי אברהם אבן עזרא, ומי קבע את ההשערה הזאת? יהודי בשם דוד כהנא לפני מאה שנה בערך. איך מצא את זה? בראשי תיבות אבל לא במלים רצופות: לך אלי תשוקתי - אל"ה, בך חשקי ואהבתי - ב"ת, לך לבי וכליותי - לא מצא כלום, לך רוחי ונשמת - ר"ל"ש, לך ידי לך רגלי - לא מצא כלום, וממך היא תכונתי - ה"א, לך עצמך לך דמי - מ"ם. אות מכאן ואות מכאן "האותות והמופתים"... וכי זה נקרא ראשי תיבות?! זה סתם שטויות. ויש אומרים שחיבר אותו רבי יהודה הלוי, אבל זה לא נכון. (ועיין בעלונים מס' 32 אות ז', מס' 71 אותיות י"א - י"ג, ומס' 127 אות א').

2. אמנם יש אומרים שהיה משכיל, אבל כל המאמרים שלו מלאים יראת שמים. בנו של הרש"ש קורא לו "הג"מ ש"ר", ראשי תיבות הגאון מורנו שלמה יהודה רפפורט. הוא כתב תולדות הגאונים בספר יריעות שלמה (לא כל הגאונים אלא חלק מהם).

3. פעם בעונות בחור מהישיבה טבע בכנרת, קראו לו מאיר זמיר. זה היה ביום ד' בניסן תשס"ח (בלילה שלפני לך מן כל מסכת יבמות ונדמה לי שגם נבחן עליה), וביום שלמחרתו התלמידים בישיבה כבר יוצאים לחופש. מה היה שם? הוא נסע עם חבריו לכנרת, ובאמצע הדרך כתב בפתק "המות מחייך לכולנו, מה שצריך לחייך לו בחזרה", לא מובן למה כתב את זה. אח"כ הלכו לכנרת, ובאותה שנה היא היתה מיובשת והיו בה חפירות, וממילא הוא נכנס עמוק קצת ונפל שם (צריך לדעת שאם אין מציל, סכנה להיכנס לשם, וק"ו מתי שבכניסה לכאורה הכל בסדר, כי אח"כ כאשר הים מתייבש ונכנסים עמוק זה מסוכן). התחיל לצעוק "הצילו הצילו", אבל עד שבאו להציל אותו כבר טבע שם. כי כאשר צועקים "הצילו" יוצא האויר שנמצא בגוף, ולכן צריך לשתוק באותו זמן. אח"כ כתבנו ספר שהוא חיבר (חידישים על הש"ס) בשם "עט הזמיר", כי השם שלו רבי מאיר זמיר, ובמקום "עת הזמיר הגיע" (שיר השירים ב' י"ב) קראנו לזה "עט הזמיר". בסוף הבאנו לישיבה אחד מומחה לצלילה בכנרת שלא יקרה שוב הדבר הזה, וכל מה שאמר הקליטו אותו וכתבנו הכל בסוף הספר הזה. בזמן שהספרדתי אותו בהלויה (על ידי הישיבה), ציטטתי את הפסוקים האחרונים של "לך אלי תשוקתי", אבל התלמידים שלנו לא הבינו את זה, והשמיעו מהדברים שלי בספר את כל השורות האלה, לא חבל על זה?! איך אדם ספרד אדם מאבד את הרגש שלו?!

4. היום מביאים מספר "דקדוק חרדי" שנכתב ע"י הרב יצחק זייבסקי, אבל הוא מלא

עיצוב גרפי: 050-2738858

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
י-ם:	18:00	19:09
ת"א:	18:17	19:48
חיפה:	18:06	19:47
ב"ש:	18:17	19:48

לקבלת העלון: bait.neheman@gmail.com

כל הכותבות שמותיהן יל"ו ע"ה
מס' א"א צדיקים
של"י מוסדות
חכמת רחמי ברכה

עורכים: הר"ג אביחי טענדן, שלום דרעי, משה חמד שליט"א
עריכה ובקורת: הר"ג רבי אלעד עידאן שליט"א

מחדש. התפלאו מהפירוש היפה הזה. התחילו לשאול אותו בכל התורה כולה, וידע לענות על הכל. רבי נתן שהיה צדיק וחסיד ועניו, אמר לתלמידיו: **תדעו לכם, אני לא רואי להיות דיין עליכם, זה האורח העני לבוש הסחבות הוא הדיין ואני התלמיד שלו!** בזכות הענוה הזאת של רבי נתן, קיבלנו חמש מאות שנה של תור הזהב בספרד, כמנין "נתן". **כמה הענוה חשובה, אדם שאינו מחפש גאווה ופרסום זה החשוב ביותר.**

ארבעה עשר דורות נשיאים מזרע דוד המלך בזכות הענוה

ג. דבר כזה היה גם בימי הלל הזקן. פעם אחת חל פסח במוצאי שבת, והיתה שאלה לנשיאים בני בתירא בארץ ישראל, **האם מותר להקריב קרבן פסח ביום שבת?** כי זה לא קרה לפני כן הרבה שנים, ולא זכרו את הדין הזה. שאלו אם יש משהו שלמד תורה מפי שמעיה ואבטליון, ואמרו להם שיש תלמידים כאלה רק שכל אחד עסוק בכרמו ובתאנתו. אבל יש אחד שמסר עצמו לתורה⁶, והוא למד שם הרבה וחזר לבבל, אבל השנה בא לכאן לחוג את הפסח, בואו נשאל אותו את זה. הנשיאים קראו לו ושאלו אותו: תגיד לנו, האם השנה ביום שבת מקריבים את הפסח? אמר להם: וכי יש לנו רק פסח אחד בשנה שדוחה את השבת?! **הרי כל שבת מקריבים ארבעה קרבנות שני תמימים ושני מוספים.** והביא להם עוד ראיות (עיין יפה עינים בפסחים דף ס"ז ע"א)⁷. אמרו לו: **אתה חכם גדול, אנחנו יורדים מהכסא, ואתה תהיה נשיא ישראל** (פסחים ס"ז ע"א). מה זכינו בזכות הנשיאות של הלל? **ארבעה עשר דורות נשיאים בן אחר בן מזרע דוד המלך** (כי הלל היה מזרעו של דוד): הלל ושמעון גמליאל ושמעון גמליאל ושמעון ורבנו הקדוש, שזה הדור השביעי. ואח"כ ממשין: רבן גמליאל ורבי יהודה נשיאה מתתלפים שלש פעמים והלל האחרון (שזה הדור הארבעה עשר של הלל הזקן). **הלל האחרון קבע לנו את החשובות של המולדות כ"ט י"ב תשצ"ג**, ועד היום אפילו שעברו מאז אלף ארבע מאות שנה אין כמוהו מדוייק, וכאשר תאמר שראש השנה או ראש חודש ביום פלוני זה בדיוק (רק שאפשר שיהיה כמה שעות לפני כן או לאחר מכן, כי זה החשבון האמצעי ולא המדוייק האמיתי)⁸. **בזכות הענוה של בני בתירא זכינו לזה.**

גדולתו של גדליה בן אחיקם

ד. **ביום צום גדליה** בערב משהו שאל אותי: וכי רק גדליה נרצח בחרבן בית ראשון?! הרי נרצחו אלפים ורבות באותו זמן (עיין בגיטין דף נ"ז ע"ב גבי נבזראדן), ולא עשינו עליהם כלום רק לגדליה הזה, במה הוא זכה **שמוזמן שנהרג בשנת שלושת אלפים של"ט** (שנה אחרי חרבן) עד השנה הזאת חמשת אלפים תשע"ט, שזה אלפיים ארבע מאות וארבעים שנה, כל שנה צמים בגלל זה? ולא שזה תקנה מאוחרת דרבנן, אלא זה כתוב בזכריה הנביא "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי" (זכריה ח' י"ט), והגמרא (ראש השנה י"ח ע"ב) אומרת שצום השביעי זה צום גדליה, כי זה בחודש השביעי חודש תשרי. במה זכה גדליה שעושים לו כל זה? עניתי לו: כאשר נבוכדנצר הגלה את עם ישראל לבבל, ועשה להם צרות צרורות, עד שבזמן שאמר להם לשיר את שיר ה', הם תחכו אצבעותיהם ואמרו **"איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר"** (תהלים קל"ד ז'), אמרו לעצמם: לפחות יש לנו נחמה פורתא, שהרשע נבוכדנצר מינה יהודי אחד גדליה בן אחיקם בארץ ישראל, שיהיה ממונה על

"הכורמים והיוגבים" (עיין מלכים ב' כ"ה, י"ב. ובירמיה ל"ט, י'. ושם נ"ב, ט"ז), וישגיח על כל אלה שעושים יין ודורכים יין אל היקב (ויש פירושים אחרים). אמנם לא מינה אותו לטובת ישראל, אלא הכל הולך למלך הרשע נבוכדנצר, אבל לפחות ראו מעלה מסויימת בזה. **כאשר גדליה נרצח ע"י ישמעאל בן נתניה, אבדה כל תקוה ולא נשאר לנו כלום, כי הלך לנו אפילו הנציג הקטן הזה.** לכן קבעו את זה לתענית לכל הדורות הבאים. [ועיין משנה ברורה סימן תקמ"ט (סק"ב), וזה לשונו: ויום שלוש בתשרי בו נהרג גדליה בן אחיקם, שמינהו לראש לאחר החורבן על הפליטה הנשארה, ונכבה גחלת ישראל הנשארה, כי על ידי שנהרג גלו כולם ונהרגו מהם לאלפים].

עין תחת עין

ה. גדליה נתמנה ביום תשעה באב של חרבן עד שנהרג ביום ג' בתשרי (עיין כה"ח סי' תקמ"ט סק"ה), שזה **חמשים ושנים יום**. חכם אחד כתב שזה **כמנין "גדליה"**, כי הגדולה שלו היתה רק חמשים ושנים ימים. ומה זה "בן אחיקם"? מי שהרג אותו זה יהודי ישמעאל בן נתניה, שהיה "מזרע המלוכה" וכנראה נתקנאו בו על זה. יש יהודים שיהיו בריאים כאשר נמצאים בגלות לא חושבים לעשות טובה אחד לשני, אלא כל אחד מהם חושב איך יוכל לבלוע את השני, למה הוא ולא אני, וכן על זו הדרך⁹. צריכים להוריד את העין רעה הזאת, שכל אחד יסתכל לחבירו בעין טובה. **ואם תראה ילד יפה או שיש בו חכמה וכדו', תגיד: בן פורת יוסף, שיהיה בריא, שיאריך ימים.** אולי שמך לו עין רעה, לכן תברך אותו¹⁰. אבל זו הסיבה שישמעאל בן נתניה המשוגע המטורף והרוצח הזה, אמר: יתכן שלגדליה יש מעלה יותר ממני?! אני מזרע המלוכה. אבל איזו מעלה זאת להיות ממונה על הכורמים והיוגבים?! לכן זה הרמז בשם שלו: **"גדליה"** - חמשים ושנים ימים כמנין גדליה, "אחיקם" - אחי קם עלי להרוג אותי.

נצחון ישראל על ידי החשמונאים

ו. מאז הדבר הזה, ראו בשמים שעם ישראל מאבדים תקוה במהירות, אז אמרו שמעשיו לא יהיה יותר ככה, **ולכן כל פעם שיש גזירה על ישראל הקב"ה מקדים רפואה למכה.** פעם ראשונה עם אנשי יון שהיו שם מתיוונים ואוכלים חזיר וכו', **באו חשמונאים** ונלחמו בהם, "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים ורשעים ביד צדיקים וטמאים ביד טהורים וזדים ביד עוסקי תורתך".

נצחון ישראל על ידי רבן יוחנן בן זכאי

ז. אח"כ בימי **רומי הרשעים** האלה, **רבן יוחנן בן זכאי מצא דרך** להגיע לאספסיינוס, וכתבו חוקרי היסטוריה שהוא היה זקן בן מאה ועשר שנים (הוא חי מאה ועשרים שנה). אמר לו: שלום אדוני המלך, אמר לו אספסיינוס: אני לא מלך, אמר לו רבן יוחנן: אתה מלך, כי מי שמחריב את בית המקדש חייב להיות מלך, שנאמר "והלבנון באדיר יפול" (ישעיה י" ל"ד). תוך כדי כך, באו אנשים לבשר

- היה מעשה במלך שאמר לחכם היהודי שלו: למה אתם בגלות? למה אתם לא מתארגנים לצאת מהגלות? אמר לו: אנחנו מקנאים אחד בשני ועיננו צרה זה בזה. אמר לו: אני לא מאמין לך, לא יכול להיות דבר כזה. אמר לו היהודי: יום אחד תדע שזה נכון. והנה אחרי שבוע-שבועיים, המלך הלך לצוד חיות ביער, "לצוד ציד להביא" (בראשית כ"ז ה'), וכשרצה לחזור תעה בדרך. כמה שניסה וצעק מכאן ומשם, לא מצא כלום. בסוף היה צריך לעבור את הנהר, הוריד את הבגדים שלו ונכנס ככה. זה היה בלילה חושך ואפילה, והוא יצא משם ערום רק עם בגדיו הפנימיים. אמר לעצמו: איזה חיים אלה? איפה אלך עכשיו? הלך מבית לבית ומצא בית עם מזוזה, שמח ואמר: **זה בית של יהודי, והם לא עושים רעות לאחרים.** דפק בדלת, ואמר לבעל הבית: לקחו לי את הבגדים שלי, תעזרו לי. הכניס אותו וחיימו לו את הבית, נתן לו בגדים חמים, הביאו לו אוכל ושתיה והכל, "ותשב רוחו אליו" (שמואל א' י"ב), וישן שם שינת ישרים. בבוקר שאל אותו: איפה אתה גר? אמר לו: מעבר הנהר, "בעבר הנהר יישבו אבותיכם מעולם" (יהושע כ"ד ב'). לקח אותו לשם, עד שהגיעו לארמון המלך. אמר לבעל הבית: בוא תיכנס אתי. הוא לא ידע שזה המלך, ואמר לו: אני מפחד להיכנס לארמון המלך. אמר לו: אני אכנס ואתה תחכה כאן. המלך נכנס עם הבגדים של היהודי, הוריד אותם ולבש בגדי מלוכה, "וְיִשָּׂא אֶת בְּגָדֵי כְלָאוֹ" (מלכים ב' כ"ה כ"ט), וישב שם עם הבגדים הנפלאים. וצוה: תקראו לי את היהודי שנמצא בחוץ. יצאו ואמרו לו: המלך קורא לך. הוא נכנס למלך, השתחוה אליו ופחד פחד מוות. **המלך שאל אותו: אתה מלכי אותי?** אמר לו: איך אכיר אותך?! פעם ראשונה שאני רואה את המלך. אמר לו: תזכור טוב, בלילה הייתי אצלך. התפלל: אתה המלך? לא ידעתי. **אמר לו: אתה עשית לי טובה רבה, הצלת את חיי ממות, ואני חייב לך. מה אתה לך על זה? עיירה שתמשול בה או שדות וכרמים או כסף,** מה שתרצה אתן לך. **אמר לו: בקשה אחת יש לי אליך, אני מוכר ירקות ולדוארונה בא יהודי אחר שג"כ רוצה למכור ירקות לידי, והוא לוקח את הפרנסה שלי, אז תגיד לו שלא מוכר בעיירה שלי.** אמר לו המלך: אתה מגונן, אני נותן לך עיירה שלימה כולה שלך, אתה לא רוצה, אבל העיקר שהיהודי האחר לא יקח את הפרנסה שלך?! מה יקח לך? המלך קרא לרב, ואמר לו: אתה צודק, טבעם של היהודים שכל אחד עינו צרה בחבירו, מה לעשות?! **10. הפלא יועץ כותב שלפעמים אדם לוקח את עצמו בעין רעה, כמו שכתוב "עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי" (איכה ג' י"א).**

- ופעם בערב שבת עלה על הגג של בית המדרש, וירד עליו גשם ושלג עד שלא ידעו שהוא נמצא שם בכלל, ופתאום כשעלה עמוד השחר, שמעיה אמר לאחיו: אבטליון אחי, בכל יום הבית מאיר והיום אפל, שמא יום המגוון הוא? הציצו וראו דמות של בן אדם, אמר שמעיה אולי השלג בצורתו בן אדם כמו שילדים קטנים עושים בשלג ראש וידיים ורגלים?! אמר לו אבטליון: לא יכול להיות דבר כזה, איפה הילדים שעשו את זה? עלו למעלה וראו שם אדם מעוקל. לקחו אותו והדליקו אש כדי לחמם אותו, ואמרו: **ראוי אדם כזה לחלל עליו את השבת.** (יומא ל"ה ע"ב).
- בגמרא בפסחים שם: אמרו לו ז' מניין לך? והכוונה שאין להביא ראיה מקרבן תמיד בשבת כי זה קרבן קבוע, ואילו פסח זה קרבן יחיד, וענה להם: פסח לא נקרא קרבן יחיד, ואפילו שכל אחד בא עם הכבש שלו, אבל כיון שכל ישראל עושים פסח באותו יום זה נקרא קרבן צבור (עיין יומא דף נ"א ע"א). ועוד אמר להם: כתוב בתורה לגבי פסח פעמיים "במועדו", ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו" (במדבר ט' ב'), "בארבעה עשר יום בחודש הזה בין הערבים תעשו אותו במועדו" (שם פסוק ו'), למה כתוב פעמיים? אלא בו ללמד "מועדו" אפילו בשבת, "מועדו" אפילו בטומאה, שגם אם רוב הציבור טמאים מקריבים פסח בטומאה.
- החשבון האמיתי מסובך וקשה מאד לדעת אותו. אנשים לומדים את הרמ"ם בהלכות קידוש החודש ולא מבינים אותו, בילדותי נסיתי ללמוד את זה אבל בלי מפרשים בכלל, מה אוכל לעשות?! אמנם יש מפרש לזה אבל הוא עמוק עוד יותר... (פעם הייתי אוהב ויכול ללמוד הכל, אבל היום אפילו שיש מפרשים אין לי זמן וכו' ללמוד את זה). אבל היו חכמים שידועים את זה, הרב גנוט שליט"א יודע את זה, החזון איש יודע את זה, והגר"א יודע את זה, ועוד אחרים שידועים את הדבר הזה. אבל החשבון שלנו פשוט מאד.

<p>לעילוי נשמת בחייר רפאל בר כמנזה ל"ע כ"ג חשוון תשס"ב חיתא תראי בת שאשה ל"ע ה' אדר תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>לע"נ גבריאל בן צביה בורוכוב ז"ל</p>	<p>לע"נ עזידי בן כמנזה חזק ז"ל</p>	<p>לע"נ הרבנית אורידי ענקרי בת הרבנית רחל ל"ע י"ג תשרי תתש"ז</p>	<p>לרפואת רבקה חיה בת חנינה אסנת</p>	<p>לרפואת יוסף חי כהן בן מסעודה</p>
--	--	---	---	---	--

לרפואת נוראל בן מוריה. לע"נ אסתר איתנה בת שרה ע"ה.

מזה אחד ומזה אחד. צריך לדעת שהקב"ה לא מזניח אותנו, הוא שומר עלינו ולא שוכח אותנו. מי שאומר שהעם הזה נשכח אין דבר כזה, כי הוא לא נשכח לעולם. ואם אומות העולם משתגעים, שישתגעו, מה אכפת לנו?! וכי לקחו משהו מאיתנו או אנתנו חייבים להם?! הכל בא מלמעלה.

"ורוב שלום עד בלי ירח"

יא. אני נוהג לברך ברכת הלבנה לפני כיפור, למה? כי פעם במוצאי כיפור גמרנו את התפלה בישיבה, ואחרי שעמדתי שלש שעות במוסף ואח"כ בנעילה ולפעמים גם בערבית, אני מתארגן כמה דקות ויורד למטה לברכת הלבנה, אבל התלמידים טסו והלכו כולם. ופתאום בא ילד אחד ואומר לי: תברך אותי... שאלתי אותו: מי שלח אותך אלי? אמר לי: אבא שלי שהוא אברך כאן. אמרתי לו: עכשיו הרגיזו אותי "הגאונים", אני לא יכול לברך. אחרי פעם פעמיים שלש שהיה ככה, אמרתי: עד כאן, וכי כל מוצאי כיפור אני צריך לקבל קצת "רוגז"? וכי חסר לי רוגז בחיים?! "אדם ילוד אשה קצר ימים ושבע רוגז" (איוב י"ד א'). **לכן אמרתי שאעשה ברכת הלבנה לפני יום כיפור.** אח"כ מצאתי שהרב חיד"א (מורה באצבע אות רפ"ג) **כתב שמכמה סיבות עדיף לברך ברכת הלבנה לפני כיפור,** וכתב שם שבמוצאי כיפור אנשים לחוצים ודחוקים מאד, "ואת לחצנו זה הדחק" (מתוך הגדה של פסח), וממהרים לאכול. ויש אומרים עוד טעם, כדי שתתווסף לנו עוד מצוה שיכולה להגן עלינו לפני כיפור, לכן עדיף לעשות ברכת הלבנה לפני כיפור. ובלוח השנה כתוב שאפשר לברך כבר ביום שני בערב (ח' תשרי).

אלקינו שבשמים קרב לנו קץ הגאולה

יב. אבל אנשים לא יודעים מה זה כיפור. רבי חיים פלאג' (מועד לכל חי סימן י"ט אות ק"ה) כותב: אם בני אדם היו יודעים כמה כיפור נפלא, היו יושבים בבית הכנסת עוד שעתיים אחרי שנגמר הצום, ואומרים לה' **"אנחנו לא זזים מכאן עד שתזכור אותנו ותשלח לנו גאולה"**, ותפלתם היתה מתקבלת כי אנחנו מכופרים ביום הזה. אבל מי יעשה את זה?! הלואי שנוכל לשמור על כיפור כמו שצריך.

"זה חליפתך" חליפת "חליפתך"

יג. בכפרות צריך לומר: זה חליפתך, זה תמורתך, זה כפרתך. אמנם בספרים כתוב חליפתך תמורתך כפרתך, בלשון חצי זכר חצי נקבה, וזו שפה ארמית. אבל הנכון לומר חליפתך, תמורתך, כפרתך. **אבא ע"ה** היה אומר ככה ואנחנו אומרים ככה.

הנכון לומר מטובך בישועתך חליפתך וכדו'

יד. אנשים מכל דבר עושים מחלוקת בזה, וחושבים שזו מחלוקת בין אשכנזים לספרדים, שהאשכנזים אומרים מטובך בישועתך חליפתך, ואילו הספרדים קבלו מהר סיני לומר מטובך בישועתך חליפתך. אבל זה לא נכון, כי פעם גם האשכנזים אמרו מטובך בישועתך חליפתך, רק שלפני מאתיים שנה תיקנו את הלשון הזאת, לומר מטובך בישועתך חליפתך. ומי אמר שזה תיקון ולא קלקול? הרי היום הרבה פרופסורים (כמו פרופ' יחזקאל קוטשר ואחרים) אומרים שמצאו בכתבי יד כמו הנוסח של הספרדים. אמנם יכול להיות שמצאו ככה, אבל יש לנו תנא דמסייע לך. אתם מכירים **דונש בן לברט**? אף אחד לא מכיר אותו¹⁴, הוא חי לפני אלף שנה פחות מעט (בשנת ארבעת אלפים תש"פ), והיה נכדו של רב סעדיה גאון (ויש אומרים שהיה תלמידו, אבל לא ידוע בדיוק). וכתב ספר נגד **מנחם בן סרוק**, שחיבר את המילון הראשון בעברית "מחברות מנחם"¹⁵, וכתב עליו שם מאתיים השגות שטעה כאן וטעה שם (וכתב את ההשגות שלו בחרוזים). **רבנו תם** בא לעשות הכרעה ביניהם, ובדרך כלל הוא מכריע כמו מנחם, אבל כאן ההכרעות לא ברורות, כי הוא כותב שאפשר ליישב את מנחם, אבל כמה פעמים הפשט הפשוט כמו דונש. **ורש"י כאשר מביא שני הפירושים שלהם, מפרש בתשעים אחוז מהמקומות כמו דונש.** פעם היה ויכוח ביניהם על הפסוק **"כי אלקים פזר עצמות חנך"** (תהלים נ"ג ו'), מה זה

14. זה שחיבר את השיר "דרור יקרא לבן עם בת, וינצרכם כמו בבת, נעים שמכם ולא ישבת, שבו נוחו ביום שבת". זה ראשי תיבות **דונש**, וכל השיר כולו בראשי תיבות ככה. השם הזה היה נהוג בספרד לפני אלף שנה.
15. **רש"י** מביא אותו כמה פעמים וכותב **"ומנחם חיברו"**, והכוונה שבספר מחברות מנחם חיבר ככה.

אותו שהקיסר "גירון" היה משוער וברח להם¹¹, והחליטו כולם שהוא היה מלך. התפלא ושאל את רבן יוחנן בן זכאי: איך ידעת את זה? אמר לו: אמרתי לך שזה כתוב בתנ"ך. אספסיינוס שאל את רבן יוחנן: אתה רוצה משהו ממני? אמר לו: **"תן לי יבנה וחכמיה"**, כלומר תתן לי עיירה קטנה שנקראת יבנה, ואני אעשה **"כולל" עם החכמים שלה שם.** אמר אספסיינוס לעצמו: כמה יכול לחיות הזקן הזה? הרי הוא בן מאה ועשר. אולי עשר-עשרים שנה, שיעשה כולל ביבנה, העיקר שאנחנו ניצחנו את עם ישראל. **אבל משמים אמרו: אתה חושב שניצחת אותם?! אוי ואבוי לך. מהכולל הזה שעשה רבן יוחנן בן זכאי התורה התקיימה מחדש, ועם ישראל חי וקיים עד היום.** ואילו רומי הלכה לאבדון, מה נשאר ממנה היום? לא דת לא שפה ולא הגיון, לא נשאר כלום¹². הקב"ה התגסק ברומי ע"י רבן יוחנן בן זכאי.

כולם לומדים באותו סימן בשולחן ערוך

ח. מאוחר יותר בגירוש ספרד, ר' יצחק אברבנאל יצא בראש המגורשים, והמלך אמר לו: תישאר כאן, אני צריך את החכמה שלך, אתן לך בית כנסת וקרית כאן "קרית אברבנאל" והכל. אמר לו: **אין דבר כזה, אני הולך יחד עם אחי.** וכתב בספרו (עייני בהקדמתו לספר מלכים): **שלוש מאות אלף איש, העם אשר אנכי יושב בקרבו, כולם יצאו ביום תשעה באב שנת רנ"ב.** אבל לפני כן נולד **מרן רבי יוסף קארו,** שהיה בגיל ארבע בשנת גירוש ספרד, וכתב ספר **"שולחן ערוך" שמאחד את כל העם בחזרה.** ובשמים עשו שהאשכנזים לא יכתבו ספר נפרד, ואז יהיה שלחן ערוך לספרדים ושלחן ערוך לאשכנזים, אלא באותו שלחן ערוך כתוב "הגה": ויש אומרים, או ואנחנו נוהגים וכדו', אבל כולם לומדים באותו סימן בשולחן ערוך. זה כח מיוחד של התורה.

הבעל שם טוב החזיר את עם ישראל לאמונה הפשוטה

ט. יותר מאוחר היה משיח השקר שבתאי צבי, שלמד קבלה בגיל חמש עשרה, וידע כל הקבלה בעל פה כי היה לו מח' ה' ירחם, אבל בא אליו "נביא" שאמר לו שהוא משיח, והביא לו פסוקים וגימטריאות, והוא השתגע מזה. אבל אחר שראו שהוא התאסלם והכל שקר, נכנסו עם ישראל ליאוש נורא ואיום. **בא הבעל שם טוב ע"ה** (שנולד כמה שנים אחרי זה), והחזיר את עם ישראל לאמונה פשוטה. אדם אומר לחבירו: איך אתה מרויח? והוא עונה: הכל בסדר, ולפעמים עונה: הכל זָפַת, אבל הוא חינוך את עם ישראל לומר: **ברוך ה' ובעזרת ה' ואם ירצה ה', והחזיר להם את המלים האלה.** היום אפילו החילונים אומרים מידי פעם בעזרת ה' וברוך ה' (ואחד מראשי הממשלה שלנו כל הזמן היה שגור על פיו המלים האלה, זה היה מנחם בגין שהיה אדם הגון)¹³. הבעל שם טוב קבע את זה בלב ישראל, וככה ביטל כל ההשפעות הזרות של שבתאי צבי.

החזון איש והרב עובדיה ע"ה החזיקו את עם ישראל

י. בימינו היתה שואה איומה ונוראה, והקב"ה הביא לנו את הרב עובדיה יוסף, שנולד בשנת תרפ"א. איך הגעתי לזה? כי בהפטרה של השבת "שובה ישראל", כתוב פסוק כזה: **"איהיה כטל לישראל יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון"** (הושע י"ד ו'), איהיה כטל לישראל - הגמרא (תענית ג' ע"א וע"ש דף ד' ע"א) אומרת שהטל אינו נעצר, ולכן אם אדם אמר בחורף מוריד הטל יצא ידי חובה (ש"ע א"ח סי' ק"ד ס"ג) **כי יש טל כל הזמן.** והקב"ה אומר: אני איהיה כמו טל לישראל, ואף פעם לא אעזוב אותם. **יפרח כשושנה** - שילד קטנטן כזה יפרח בשנת "כשושנה" גימטריא תרפ"א, זו השנה שהרב עובדיה נולד בה. ויך שרשיו כלבנון - שאחרי זה היתה הצלחה, ואלפים ורבבות יתחילו ללמוד תורה בזכותו. מה עם האשכנזים? וכי לא מגיע להם הרב עובדיה?! אבל ה' הביא להם את החזון איש. החזון איש מכאן והרב עובדיה מכאן, תמכו בעם ישראל

11. מה השגעון שלו? מספרים עליו שהיה רוצה לראות איך אנשים נשרפים, ולכן הצית באש את עיר המלוכה שלו ברומי, וראה אנשים צועקים בתוך האש. איזה נחת רוח... אח"כ ברח ונעלם משם.
12. לפעמים בשעה עשר בלילה מפרסמים את מעלות החום בערי הבירה בעולם, ישראל במקום העשירי (כי היא מתחילה ביר"ד), ואילו רומי בסוף. פעם היא היתה "גברת ממלכות" (ישעיה מ"ז ה'), אבל ירדה מגדולתה ונעשתה אפס אפסים. כתוב במדרש (ספר היכלות, הובא בפירושו רבנו בחיי סוף פרשת מקץ) שעוד יאמר אדם לחבירו: אני מוכן למכור לך רומי כולה בכפרוטה אחת, והוא יאמר לו: **חבל לי על הפרוטה הזאת,** לפחות אקנה בה לחם, כי רומי כולה חושך ואפילה....
13. פעם עשו "משאל עם" מי ראש הממשלה הכי טוב שהיה בישראל? וראו שזה "בגין" ולא בן גוריון, כי הוא היה אדם הגון וישר. היושר משתלם תמיד.

בזכותך! עוד אנשים יזכו ללמוד ב'בית נאמן' <<

סימן ע"ה, ואב תשע"ב סימן קכ"ז אות ד').

ללכת ביושר ולא לעשות מחלוקת בחנם

טו. לכן לא תעשו מכל דבר מחלוקת, וכמה שאפשר עדיף לקרב את הדעות, וללכת ביושר, "בפי ישרים תתרומום". אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב היו ישרים, הגמרא (עבודה זרה כ"ה ע"א) אומרת: "תמות נפשי מות ישרים" (במדבר כ"ג י'), אלו האבות שהיו הולכים ביושר. הנצי"ב ע"ה (בהקדמה לספר העמק דבר) כותב שהאבות היו עומדים על היושר, מלה שלהם מלה והבטחה שלהם הבטחה. הנה יצחק כאשר אבימלך בא אליו לגרר, מישהו אחר היה אומר לו "ברוך הבא המלך", אבל הוא אמר לו: "מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם" (בראשית כ"ו כ"ז), מה אתם רוצים ממני? תצאו החוצה. אמרו לו: סליחה, "ראו ראינו כי היה עמך" (שם פסוק כ"ח). חזק וברוך, הודו על האמת. אבותינו היו ישרים וישרים וישרים. לכן תהיה ישר, ואל תעשה מחלוקת בחנם, אלא כל דבר שאפשר לסדר תסדר אותו.

אכילה ושתייה בערב כיפור

טז. בערב כיפור יש אנשים שאוכלים יותר מדי, ובתונס היו "מומחים לענייני אכילות", ואומרים שצריך לאכול בערב כיפור שבע ארוחות. אבל כמה האצטומכא תוכל להחזיק?! לא בריא לאכול ככה, וגם מי שיאכל יותר מדי יהיה בלילה עייף, בשביל מה לעשות את זה? לכן אם תרצה לאכול שבע

ואמרת לו: אתה מתכוין למרן הרב עובדיה... פעם אחת אחד בשם אשר עידאן (הוא היה גר מולנו ועכשיו גר בירושלים ויש לו ארגון "קול הנער") אמר לי שהוא בירך הגפן על יד הרב ע"ה, ואח"כ הרב קרא לו ואמר לו: בסדר תגיד הגפן, אני לא דיברתי על הג'רביאם. אז גם אני ג'רביא אז אני אומר הגפן... [הערת המערכת: רשום אצלי מלפני שנים מספר יפה ללב (בסוף ח"ה בהשמות. ס' מ"ו אות ג) וז"ל: וכן בברכת הגפן גימ'ל בניקוד קמץ ככתוב בשופטים (ט' פסוק י"ב) וישעיה (כ"ד פסוק ז) והושע (י"ד פסוק ח') שהם... בטעם אתנת. וכאשר דימיתן כן מצאתי בסידור עבודה ומורה דרך (דק"א ע"א אור"ח ע"א) שכל"כ בפירוט ובסיום הברכה: הגפן בניקוד קמץ תחת תחת הגימ'ל. וחפץ הייתי לחתום כן, אך פן ואולי כל רואי ילעינו לו יפטירו בשפה לו' נגד אבותם עשה, לכן אומר לא כאשר שמעתי אומרים מפי אאמו"ר ומפי אורים רבים... ושכ"כ בכל הסידורים שלפנינו הגימ'ל בסגול ע"כ.]

חונק? אמר מנחם שפירושו החונה בך. ודונש (תשובות דונש עמ' 64) כתב לו: מחילה, א"כ צריך לומר חונק. והביא שם דוגמאות באורך, שלא אומרים אמתך ברידתך גדלך וכו', אלא אומרים אמתך ברידתך גדלך דתך הדרך ויעודך, והביא שם כל האלפ"א בית"א. אח"כ תלמידי מנחם (תשובות תלמידי מנחם עמ' 44) באו לענות על דבריו בזה, ואמרו לו: אמנם אתה צודק, אבל במשניות אנחנו לא מדקדקים בזה, ואומרים למשל "מורא רבך כמורא שמים" (אבות פ"ד מט"ו). אילו אז היו אומרים בתפלה מטובך בישועתך, מה הם מביאים ראייה מהמשניות? שיאמרו שגם בתפלה אנחנו לא מדקדקים בזה. אלא מוכרח שבתפלה כולם אמרו מטובך בישועתך. וכמו שהמדקדקים אומרים, ככה כותב לחם הביכורים (שער הכינויים), וגם מהרי"ל (הלכות ראש השנה) שהיה רבם של האשכנזים לפני חמש מאות שנה וכל המנהגים שלהם בנויים על פיו, ורבי יצחק דמן עכו (הובא בלחם הביכורים עמ' צ"ה בנד"מ) שהיה לפני שבע מאות שנה תלמיד הרמב"ן, כותבים ככה. לכן זה לא חידוש מיוחד, ולא שהאשכנזים עם בפני עצמו והספרדים עם בפני עצמו, אין דבר כזה בעולם¹⁶. (וע"ע בעלון מס' 67 אותיות ו' - י"א, ובחוברת אור תורה גיסן תשס"ט

16. אותו דבר לגבי ברכת הגפן, אנשים חושבים שהספרדים אומרים הגפן והאשכנזים אומרים הגפן. אבל זה לא נכון, כי ע"פ הדקדוק אומרים הגפן, רק שמי שאומר הגפן זה בסדר, כי הוא לא אמר זית אלא גפן. אבל הנכון לומר בסוף פסוק הגפן, וכמו שאומרים שלא עשני עבד ולא עבד. היעב"ץ (בספרו לוח ארש סימן תמ"א. איך אני זוכר? כי זה סימן "אמת") כותב: שמעתי שאבא הגאון בעל חכם צבי שמע אחד שאומר בורא פרי הגפן, וצחק עלי, ואני הבן לא יודע על מה הוא צוחק, הרי ככה צריך לומר באמת, כי זה סוף פסוק. לכן אין לדיין אלא מה שעיניו רואות, וצריך לומר הגפן. עד כאן. וזה חידוש גדול שהיעב"ץ נוטה מדעת אביו, כי תמיד הוא מכבד אותו מאד, שהיה גאון עולם משהו מיוחד (הרב חיד"א שכל מלה שלו מדודה שקולה וספורה וחשובה, ולא זורק מלה אחת לבטלה, כותב על החכם צבי בשם הגדולים (מערכת גדולים בערכו) "עצם בכחו מאד"), אבל כאן הוא לא הסכים לו בדבר הזה. והטעם שכתב רבי יעקב גולדמן שעיניו לא נגמרה הברכה עד שיענו אמן (הובא בחזון עובדיה-פסח ח"ב עמ' כ"ד), לא מובן, כי המברך גמר את שלו ולפחות זה אתנת, וא"כ גם באתנת צריך לומר הגפן. (וע"ע בספר ה'נסיעמ' ק"ו והלאה). לפני חודש וחצי הייתי בכפר גדעון, הביאו לי יין ובירכתי בורא פרי הגפן, בעל הבית אמר לי: אתה חולק על מרן, התפלאתי: אני חולק על מרן?! מה עשיתי? אמר לי: "מרן כותב לומר הגפן", הבנתי

א. מצוה בערב סוכות לחלק צדקה לעניים. וכתוב על רבי חיים ויטאל שהיתה לו קופה שהיה ממלא אותה כל השנה, ובערב סוכות מריק אותה ומחלק הכל לעניים. (מס' 33 אות ט"ז, ומס' 83 אות ז').
ב. בסוכה יש "אושפיזין" שהם אורחים מיוחדים מאד, ובכל לילה אפשר לבקש מה' "תתן לי חיים טובים בזכות האושפיזא של היום". ובכל יום מביאים צלחת עם אוכל לכבוד האושפיזין, ולמשל ביום הראשון לוקחים צלחת ואומרים "ה' לכבוד אברהם אבינו ע"ה", ונותנים תמורתה לצדקה. (שם אות ז'). ומרן החיד"א כותב להכין כסא ומעיל מפואר בסוכה לכבוד האושפיזין, כדי שיבואו לסוכה. ונוהגים להניח טלית וספר על הכסא הזה. ואם הסוכה קטנה אפשר לתלות את הכסא למעלה. (מס' 83 אותיות ח-ט).
ג. מחלוקת בסדר האושפיזין. לפי הספרדים והחסידים: אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד, וזה לפי סדר המדות (חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות). ולפי הליטאים: אברהם יצחק יעקב יוסף משה אהרן דוד, וזה לפי סדר הדורות. (מס' 34 אותיות י"ד-ט"ו, ומס' 83 אותיות ל"ג-ג').
ד. בגמרא (סוכה י"א ע"ב) יש מחלוקת בין רבי עקיבא לרבי אליעזר מה זה סוכות של התורה, רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם, ורבי אליעזר אומר

ז. כאשר נכנס לסוכה מברך "לישב בסוכה", ולפי דעת הרמב"ם צריך לעמוד בברכה. ולכן גם בקידוש של היום שאומרים אותו מיושב, צריך לעמוד ולברך "לישב בסוכה". (מס' 83 אותיות י"ד-ט"ו).
ח. מי שאוכל לחם בשיעור קצת יותר מכביצה (ששים גרם), צריך לברך "לישב בסוכה". גם בלילה הראשון יאכל מעט יותר מכביצה כדי לצאת אליבא דכולי עלמא. וכן מי שקובע סעודה על "מעשה קדירה", למשל אטריות וכוסכוס וכדו', צריך לברך לישב בסוכה. אבל לא מברכים על אורז ולא על יין. ואם אוכל עוגות על מברך "לישב בסוכה", אלא אם כן אוכל בשיעור קביעת סעודה אז מברך המוציא, ומברך עליהם "לישב בסוכה". מים ומיצים וכדו' לא צריכים סוכה, ומי שמחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה. אבל מי שנמצא באמצע הסעודה ורוצה לשתות מים, אסור לו לשתות בלי סוכה. ולכן צריך להכין הכל לפני הסעודה ולא לצאת מהסוכה. (שם אותיות ט"ז-כ"כ-ד').
ט. נשים פטורות מהסוכה. ולכן כשבעל הבית מברך "לישב בסוכה" לא יענו אחריו אמן, כי זה הפסק בין הטעימה. והוא הדין גם בקידוש בבוקר, כשבעל הבית מברך המוציא ולישב בסוכה. אא"כ מברך לישב בסוכה לפני ברכת המוציא, שאז יכולות לענות אמן על ברכת לישב בסוכה. (שם אות כ"ה).
י. הנכון לומר "לישב" בסוכה, הלמ"ד בצירי. ומי שאומר לישב הלמ"ד בחיריק, יצא ידי חובה. (שם אותיות כ"ו-כ"ז).
יא. צריך לישון בסוכה, ושינה ממורה יותר מאכילה, וכ"ה גם ע"פ הקבלה. אמנם האשכנזים מצאו להם היתר לזה, כי הרמ"א (סימן תרל"ט ס"ב) כותב

כל הנדרים ולא מדד את הנדרים

יח. "כל נדרי". העולם טועים בזה ובמיוחד בירושלים, ואומרים "כָּל נדרי" בקמץ רחב ורגיל, אבל הם לא יודעים שזו טעות, כי "כָּל" בקמץ רחב זו משמעות אחרת, ופירושה מדד. כתוב "מי מדד בשעלו מים, ושמים בזרת תכן, וכל בשליש עפר הארץ" (ישעיה מ' י"ב), המלה "וכָּל" הכ"ף רפויה כי היא אחרי שוא נע, אבל אם לא היתה וא"ו לפני היתה דגושה כָּל בשליש, ופירושו מדד בשליש. וגם בגמרא (חולין ק"ה ע"ב) כתוב דבר כזה¹⁸. לכן אי אפשר לומר "כָּל נדרי" בקמץ רחב, כי מי מדד את הנדרים?!... לכן אי רק פעמיים בלבד בכל התנ"ך כתוב "כל" בקמץ רגיל שלא כדנין: "כָּל עצמותי תאמרנה" (תהלים ל"ה י'), "כָּל אחי רש שנאוהו" (משלי י"ט ז). אבל כל "כָּל" שפירושה כָּל (ולא "מדד") מנוקדת בקמץ חטוף, ואין הבדל בזה בין ארמית לעברית. לכן צריך לומר "כָּל-נדרי" בקמץ חטוף. וככה כתב בספר אהל מועד²⁰ (ביריעות האוהל דף פ' ע"ב והלאה) שמי שאומר "כָּל נדרי" בקמץ רגיל, זו טעות, וצריך לומר כָּל בקמץ חטוף. והביא שגם כנסת הגדולה (בספר פסח מעובין אות ל"ד) כתב ככה. רבי יוסף משאש ע"ה בספרו מים חיים (סימן ר"ג) כתב שככה היה המנהג פשוט במקנס. וככה היה פשוט גם בתונס.

18. הגמרא שאלה שם "כל מילחא מאי?", מה הפירוש? החכמים שאלו: כיון שצריך לעשות מים אחרונים בגלל מלח סדומית, מה הדין במי שלא אכל אלא רק מדד ביד מלח לחביריו וענו: פשיטא שצריך ליטול ידיים, כי היד מלאה מלח ואם אח"כ יגע בה בעינים זו סנה. "כל מילחא" פירושו מדד מלח.

19. איך נפלה הטעות הזאת? כי בסידורים לא היה מקף אחרי המלה "כל", ומלמדי תינוקות חשבו כיון שאין מקף קוראים כָּל בקמץ רחב. אבל אין דבר כזה.

20. זה ספר נחמד מאד, של אחד מהראשונים תלמיד הרשב"א רבי שמואל ירודי. הספר הזה היה בכתב יד, והוציא אותו חכם ספרדי בירושלים "השמ"ח גאנין", ראשי תיבות שלום משה חי גאנין. אבל שמחתו לא האריכה ימים, כי בדורנו הדפיסו אותו שוב והשמיטו את כל הדפים עם ההערות שלו "יריעות האוהל", כי הוא לא "ראשון" מה נעשה לו...! וכתבו על הכריכה "אהל מועד מהראשונים". אבל מי הרשה לכם לעשות את זה?! אדם מתחיל לכתוב הערה ומחפש את ההמשך שלה אבל השמיטו את זה, הרי אתם בסה"כ מצלמים ספר אז תצלמו אותו בשלימות. אמנם נדמה לי שעשו עוד מהדורא לזה, אבל אם לא עשו, צריכים לעשות את זה.

ארוחות, תחלק אותם לארוחות קטנות, וככה זה יותר בריא, פעם פריגורט ופעם כופתאות ופעם עוף ופעם סוכריה. גם סוכריה זו "ארוחה", כי העיקר לאכול שבע ארוחות ע"פ המנהג, וגם לא חייבים לעשות את המנהג הזה. לכן אפשר לאכול הרבה אבל יותר בריא לחלק את זה. אבל בשתייה צריך לשותות כמה שיותר. אבל גם בזה לא יותר מדי כי יש גבול לזה. הרופאים אומרים שצריך לשתות לא פחות ממש כוסות ולא יותר מעשר כוסות ליום¹⁷. לכן גם בערב הצום צריך לשתות עשר כוסות (וכל כוס זה 250 ססי בערך). ועוד דבר, לא לאכול דברים מלוחים בסעודה מפסקת, כי המלח הזה לא יתן לך לצום כמו שצריך. ותאכל פירות כמו אבטיח ומלון שהם מרורים את הגוף, וככה תוכל לעמוד בצום.

הבאתי עליך ברכה ולא קללה

יז. בברכת הבנים יש נוסח משובש שכתוב בספרים הנפוצים היום כמו דפוס "מנצור" ואחרים, שביום כיפור האב מברך את בנו "פיך ידבר חכמות ולבך יהגה אימות", מה האימה הזאת? איזה פחד אתה מכניס לבן?! וכי ככה מחנכים את הבן?! והבן מתחיל לרעוד "אבא אמר יהגה אימות"... אבל זה נוסח משובש. לכן צריך לומר "ולבך יהגה תבונות", וזה בנוי על הפסוק "פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות" (תהלים מ"ט ד'). מאיפה באו המלים "יהגה אימות"? מפסוק אחר בישעיה "לבך יהגה אימה, איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים" (ישעיה ל"ג י"ח). אבל מה ענין זה לברכה?! אבא ע"ה היה צוחק על זה: מה זה "יהגה אימות"? אתה בא לברך את הבן לשנה טובה, ואומר לו: תפחד כל הזמן ותתחיל לרעוד?! זה לא חינוך נכון, כי החינוך צריך להיות מאהבה, ולא מחנכים בפחדים ובאימות. לכן במהדורא שלנו הדפסנו "ולבך יהגה תבונות", וכתבתי הערה על זה (בקונטרס לאוקמי גירסא שבסוף המחזור הנד"מ).

17. וסימן לדבר "וחי בהם" ולא שימות בהם (יזמא פ"ה ע"ב), "וחי" אותיות ו' ח' י', שש כוסות או שמונה כוסות או עשר כוסות. היום יש משובשים ששתיים שלושים-ארבעים כוסות ביום, אבל אח"כ הבטן מתנפחת וחולים בכליות.

שכן הוא ע"פ הסוד. ואבא ע"ה הביא מקור לזה מסדר הפסוקים בתורה, וכן משמע מלשון המשנה (סוכה פ"ג מ"ט). אבל אין צורך לברך עליו לפני התפלה, אא"כ אין סוכה בבית הכנסת. (שם אותיות כ"ט-ל).

יט. נשים לא מברכות על הלולב. אבל אשה שרוצה לברך לא גוערים בה, כי יש לה על מי לסמוך בזה. (שם אותיות ל"ד-ל"ה).

כ. אמנם לפי עדות "הסבא קדישא" כמעט כל האתרוגים של ארץ ישראל מורכבים, וקשה לברך על אתרוג מורכב, אבל היום יש אפשרות לקחת אתרוגים מהודרים: אתרוג מסוג "חזון איש", אתרוג זן של חב"ד, אתרוגים תימניים וכדו'. ואתרוג מרוקאי עולה על כולם גם בהידור גם ביופי גם בפטימת וגם בעוקץ, ואנחנו לוקחים אותו בלי שום ספק. (מס' 33 אותיות כ"ט-ל"ג).

כא. ההושענות של סוכות יפות מאד, וחיבר אותם רבי יוסף בן אביתור בן שטנאש. אבל יש שם טעות אחת ששרדה בכל הסידורים: בהושענות ליום שני כתוב "טוב תקח ממנו, ידך תעצמנו", המלה "תעצמנו" בבנין פיעל, אבל שני פירושים למלה הזאת: או תסגור לנו את העינים, או תשבור את העצמות שלנו ח"ו. לכן זו טעות כי חסר יו"ד, וצריך לומר "תעצמינו", וכמו שכתוב בפסוק "ויפר את עמו מאד ויעצימהו מצריו" (תהלים ק"ה כ"ד). וצריך לתקן את זה. וגם במשפט "אני והו הושיעה נא", צריך לומר והו וא"ו בשורוק ולא בחולום. (מס' 34 אותיות ט"ז וכ"כ, ומס' 83 אות ל"ז).

יהיה קטום למעלה אפילו כל שהוא. (שם אות כ"ז).
טו. בקשירת הלולב כמה שיטות בזה. והשיטה הנכונה, לשים את שלושת ההדסים באמצע סביב הלולב סמוכים אחד לשני, והערבות אחת מימין ההדסים ואחת משמאלם. וצריך שהערבות יהיו קצת למטה מן ההדסים. (מס' 33 אות כ"ח). אבא ע"ה היה מקפיד להניח את ההדס הארוך בימין ואת הקצר בשמאל ואת הבינוני באמצע, והענף הבינוני נוטה קצת לימין. (שם הערה 29).

טז. יש לשים את הלולב עם ההדסים והערבות בדלי של מים. באופן שרובו של הלולב יהיה בתוך הדלי, כדי לשמור על רענותו וישאר טרי ויפה עד היום האחרון. היום יש מניחים את הלולב בסמרטוט או ניילון, אבל הוא לא יחזיק מעמד אא"כ יתנו קצת מים בניילון, ולכן עדיף לשים אותו בדלי מים, וזו הדרך הטובה ביותר. אבל ההדסים והערבות לא מחזיקים כ"כ מעמד, ולכן ביום החמישי או הרביעי של החג מחליפים אותם. ואפשר להשאיר את הלולב במים גם במשך השבת, ואין בעיה של כבוש בזה. וכך נהגו אצלנו מימי אבא אבא זצ"ל. (שם אותיות כ"ה-כ"ו). וע"ע בספר אסף המזכיר ערך כבוש בארבעת המינים).

יז. צריך לדעת לאחוז נכון את ארבעת המינים, ולכן יקפיד לחבר את האתרוג עם שאר המינים, וגם לחבר אותו למטה בשולי הלולב. ולהעמיד את הלולב באופן שהשדרה תהיה מול האדם. (מס' 83 אותיות ל"א-ל"ג).

יח. כדאי לברך על הלולב בתוך הסוכה,

שבגלל הקרירות הרבה במדינות האשכנזים הם לא היו יכולים לישון בסוכה. אבל אין ללמוד מזה לארץ ישראל, כי כאן השמש חמה ב"ה, ובודאי שחייבים לישון בסוכה. וגם אם יהיה קצת קר, אפשר להתכסות בשמיכה. אא"כ אדם שלא מרגיש טוב והקור יכול להזיק לו, פטור מהסוכה. (מס' 34 אותיות ו'-ט'). ויש אומרים שאם האשה מפחדת לישון לבד בבית מותר לבעלה לישון מחוץ לסוכה, אבל זה לא בדיוק. ואם הוא לבד בסוכה, יכול לקרוא לה שתישן איתו בסוכה. (שם אות ה').

יב. מצטער פטור מן הסוכה. והרמ"א (סימן תר"מ ס"ד) כתב שהמצטער פטור דוקא אם כאשר ייצא מן הסוכה לא יהיה לו צער, אבל אם בין בסוכה ובין בבית יהיה לו צער בודאי שחייב בסוכה. לכן לא על כל דבר אדם יאמר "אני מצטער", ומי שזכוב או יתוש מפריעים לו יגרש אותם וישאר בסוכה, ומי שחם לו יכול להביא מאוורר וכדו' לסוכה (ופעם אבותינו נשאר בסוכה בחום גדול). אבל מי שמצונן או חולה ולא מרגיש טוב, פטור מן הסוכה. (שם).

יג. צריך לקחת את הלולב עם הקורא שלו, ולשמור עליו שיהיה שמור ותפוס למעלה. אמנם האשכנזים עושים אותו מפורד, כי הריטב"א (סוכה ל"ז ע"ב) כתב שמשכסכים בעלים בעונעו העלולב. אבל הספרדים מקפידים שהלולב יהיה סגור, וכמו שכתב מרן (בב"י סימן תרמ"ה). וחכם אחד הביא ראיה לזה מהגמרא ומהמדרש "כפות תמרים - שיהיה כפות". (מס' 33 אות כ"ב). וע"ע בשו"ת בית נאמן ח"א חאו"ח סימן מ').

יד. השדרה של הלולב צריכה להיות גבוהה טפח מעל ההדס והערבה. ואם ההדס והערבה ארוכים מדי, לא יחתוך אותם מלמעלה, אלא יחתוך אותם מלמטה. ולכתחילה צריך לשמור על הלבוב בערבה, שלא

יקטן, ולא קם כמוהו מימות עבר אבי יקטן (תחכמוני שער שלישי). כלומר כל גדול שיבוא לפניו יהיה קטן, ולא קם כמוהו מימות "עבר אבי יקטן", שכתוב בפרשת נח שהיה אבי כל בני עבר (בראשית י"כ), ושפת עבר היתה השפה מספר אחת. לכן לקרוא ולטעום את המליצות של פעם, ולהתרגש מהם, כי זו תפלה נפלאה מאד²². ובכל זאת, מדלגים משם את הקטעים שמדברים על הכוכבים והגלגלים²³, אבל ההתחלה והסוף מתוקים מדבש ונופת צופים.

חולה שצריך לאכול או לשתות ביום הכיפורים

כב. אדם שסובל מסוכרת ומהיפו, מה זה "היפו"? שחסר לו סוכר בגוף (ויש אנשים כאלה)²⁴, אם זה קורה לו בכיפור מביאים לו מיד סוכריה או שוקולד²⁵. ועדיף שיכין לו תרופות נגד היפו, שאם רואה עצמו מסוחרר יקח אותם (אבל ישתה כוס פחות מהשיעור עד ארבעים מ"ל בערך)²⁶. חולה כליות, שהרופא אמר לו שהוא חייב לשתות שנים-שלשה ליטר ביום, לא טוב לשתות את זה בבת אחת, אלא לשיעורין כל פעם ארבעים מ"ל. איך ימדוד את זה? יקח בקבוק של תינוק שיש שם מדות²⁷, וכל פעם ימלא עד ארבעים מ"ל פחות מעט, וישתה את זה כל שבע דקות. ואם הוא צריך יותר מזה ישתה כל שתי דקות. אבל הדין לכתחילה שבע דקות (עיין שלחן ערוך סימן תרי"ב ס"י). ואם שותה לשיעורין, יכול לעלות לתורה ולהפטרה ולעשות הכל, ואפילו שהוא כביכול לא התענה, כי זה נחשב שהתענה רק שאכל לשיעורין. אם הרופא אומר לו שהוא צריך גם לאכול, והרי אכילה יש בה עיקולי ופשוטי בנפח ובמשקל, יקח דבר שיש בו גם אוכל וגם שתיה,

22. רבי חיים פלאגי"ע (מועד לכל חי דף רע"ח ע"א) כתוב: אבותינו ספרו לנו מעשה על חכם אחד, שהיה בצער גדול והגיע במחלה עד שערי מות, ונעשה נדר שאם יחלים מזה, כל כיפור יקום באשמורת ויקרא כתר מלכות. ואכן נעשה לו נס גדול והבריא והחלים, והיה קורא את זה. והוא דיבר שם על כתר מלכות של בן גבירול.

23. למה? כי פעם היתה שאלה גדולה: איך הכוכבים לא נופלים עלינו מהשמים, ואדם היה רואה כוכב ענק ולא מבין למה הוא לא נופל עליו, וחושב: אולי עוד מעט הוא יפול, איך אני יכול לישון?... לכן אמרו שכנראה הכוכבים סגורים בתוך גלגלים ולא יכולים לזוז מזה. ובגמרא (פסחים ז"ד ע"א) היתה מחלוקת על זה, "גלגל קבוע ומזלות חוזרים או גלגל חוזר ומזלות קבועים", האם הכוכב מסתובב בתוך הגלגל או שהכוכב עומד והגלגל מסובב אותו. אבל לפני כמה מאות שנים גילו שאין גלגלים בכלל, וכל הגלגלים עפו כולם... המלבי"ם (בהקדמה שלו על פירוש יחזקאל) כתב את זה. ולא רק זה, אלא כשעלו בני אדם לירח הם דרכו עליו ממש, איזה גלגל? אבל השאלה חוזרת: למה הכוכבים לא נופלים? והתשובה לזה, כי יש "כח המושך", ועכשיו הכל ניחא (ואני מצאתי "כח המושך" בגמרא, ובהזדמנות אחרת נספר על זה). וא"כ נמצא שאתה קורא דברים לא מדויקים שם, לכן מדלגים כל מה שכתוב על הגלגלים. ויותר מזה, הוא אומר שם שמי שנולד במזל שבתאי וכדו' זה מזל רע ודם וצרות, אבל זה דעות באסטרוולוגיה, ומאיפה תוכל לדעת את זה? לכן אנחנו מדלגים את זה.

24. הסוכר באדם צריך להיות מ"דוד המלך" עד "משה רבנו", מה הכוונה? דוד המלך חי שבעים שנה ומשה רבנו חי מאה ועשרים שנה, אם הסוכר יותר משבעים ופחות ממאה ועשרים האדם בריא, ואם הוא פחות משבעים או יותר ממאה ועשרים זה לא כ"כ טוב (יותר ממאה ועשרים אפשר עוד להסתדר עד מאתיים, פחות או יותר). אבל היפו זו סכנה כי אין לאדם במה להחזיק.

25. פעם בחור בישיבה נפל פתאום באמצע תפלת שחרית בכיפור, מה קרה לו? אמרו שירד לו הסוכר. אמרתי להם להביא לו שוקולד או סוכריה או תרופה לזה (ויש הרבה תרופות לדבר הזה).

26. אחד מאשדוד אמר לי בטלפון, שפעם אחת במנחה של שבת ראה חושך ואפילה בבית הכנסת, למה? למה כיבתם את החשמל? אמרו לו: לא כיבינו כלום, החשמל זורח בבית הכנסת. הבין שיש לו היפו, ומיד לקח סוכריה ונרגע מזה. אמר לי: אולי בכיפור בבוקר אני אקח אתי שלש תמרים? אמרתי לו: אוי ואבוי, על תמרה אחת כבר חייבים כרת. לכן אם מידי פעם תצטרך תקח חצי תמרה. אבל יש לך דרך אחרת, לקחת כדורים, וכל זמן שתרגיש שהכל ערפל סביבך, תקח כוס פחות מהשיעור שזה 40 מ"ל בערך, ותשתה ותבלע את הכדורים האלה.

27. הגמרא (בבא קמא צ"ב ע"ב) אומרת "השתא דקשישא דרדקי", אחרי שהזדקנת נעשיתי עוד פעם תינוק...

וכי אם נכנס שיבוש אין אפשרות להחליץ ממנו?! צריך לדעת שטעינו בזה. אדם צריך להודות על האמת. "כָּל" נדרי בקמץ חטוף זה כל הנדרים, "כל" נדרי בקמץ רגיל זה משהו אחר לגמרי. אבל לא לריב על זה, ואם אתה רואה שהחזן מחליט לומר כל בקמץ רגיל, שיהיה לו לבריאות, מה נעשה לו?!

"הם ובניהם ונשיהם"

יט. כשעושים "מי שברך" למתפללים ביום כיפור, צריך לומר "הם ובניהם ונשיהם וכל אשר להם". אמנם בכל הסידורים כתוב "הם ונשיהם ובניהם", אבל כיון שבכיפור אסור לנגוע באשתו לכן אומרים "הם ובניהם ונשיהם". מאיפה לומדים את זה? מפרשת נח: "ובאת אל התיבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך איתך" (בראשית ו' י"ח), למה האשה בסוף? רש"י כתב שנאסרו במגע כל זמן שהיו בתיבה. אבל אחרי שיצאו משם, כתוב "צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך איתך (ח' ט"ז)". יש דיוק בתורה. לכן בכיפור שג"כ אסור בזה, אומרים "הם ובניהם ונשיהם" וכו'.

צריך תמיד ללמד זכות על ישראל

כ. אחרי "כל נדרי", היה רבי חיים חורי ע"ה מלמד זכות על ישראל, ואומר: רבון העולמים, תראה איך אחרי גלות ארוכה כזאת, מוכרים את ספר כל נדרי במחיר גבוה מאד, ומי שקנה את הספר לא לוקח אותו הביתה, אלא רק מעביר אותו מהיכל לתיבה, ועל זה הוא מוכן לשלם אלפי פראנקים. זו זכות גדולה מאד. צריך תמיד ללמד זכות על ישראל, במיוחד ביום כיפור. גלות בבל שהיתה בסה"כ שבעים שנה, והיו שם נביאים חגי זכריה ומלאכי, בכל זאת ישראל לא החזיקו מעמד ונשאו נשים נכריות והיה מה שהיה. והנה היום עם ישראל כבר אלף תשע מאות שנה בגלות, ומי שנושא נשים נכריות יושבים עליו שבעה. אמנם היום בעוונות נפרץ הדבר הזה, אבל לפני מאה שנה כולם היו נזהרים בזה, בין אם היו סגורים בגטו או לא היו סגורים בגטו, לקחת נכריה?! אין דבר כזה בעולם. זו זכות גדולה לישראל.

"כתר מלכות" של בן גבירול

כא. בליל כיפור קוראים "כתר מלכות". ואפשר לקום קצת מוקדם ולקרוא אותו באשמורת. בישיבה היינו גומרים תפלת ערבית, קוראים משניות מסכת יומא, ואח"כ קוראים "כתר מלכות" של בן גבירול. כל כתרי המלכות הדומים לו אינם מגיעים לקרסוליו, למה? כי כשבן גבירול מדבר הוא משתפר, אתם יודעים מה זה משתפר? "ואשפוך את נפשי לפני ה'" (שמואל א' א' ט"ז). מי שקורא את שני הדפים האחרונים שם והוא שוה נפש, הוא טפש מטופש, ואי אפשר לקרוא אותם בשיוון נפש, כי הוא מתחנן ומתחטא לפני אביו שבשמים²¹. אמנם אפשר לקרוא עוד כתרי מלכות, אבל זה כתוספת ואסור להחליף בן גבירול בחכם אחר (וגם למשל הרדב"ב בכתר מלכות שלו מעתיק בסופו קטעים שלמים מבן גבירול), כי הוא היה אומן השירה ואין כמוהו בעולם. בזמנו מישהו כתב עליו: "משיירי רבי שלמה הקטן, לפניו כל גדול

21. הוא אומר שם: "אברח ממך - אליך, ואתכסה מחמתך בצלך". אברח ממך - אני בורח מהדין שלך, למי אני בורח? אליך - אני חוזר אליך. ואתכסה מחמתך - אני מתכסה מהשמש שלך השורפת של נהגם, ובמה אני מתכסה? בצלך - בצל שלך. אח"כ הוא אומר שם: "ועתה למה אמות כי תאכלני האש הגדולה הזאת", ולא הבינו את זה. אבל בן גבירול אישית היה חולה בחום גבוה מאד (הוא נפטר בגיל צעיר מאד, ולפי ר"י אלהריזי הוא נפטר בן עשרים ותשע. אבל בשנים האלה הספיק לכתוב מאה ספרים), ורמז על זה במלים "כי תאכלני האש הגדולה הזאת". אח"כ הוא אומר שם דבר נפלא מאד: "מה יסכון לך כי רמה תקחני לאוכל, יגיע כפיך כי תאכל". מה הכוונה שלו? הוא אומר לה: מה אתה מרויח כביכול שהתולעת תאכל אותי אחרי מותי? "גיע כפיך כי תאכל", זה לשון הפסוק (תהלים קכ"ב ב) שמדבר על האדם לנוח, שאם אתה אוכל יגיע כפיך אשריך וטוב לך, אבל כאן הוא מתכוין שהרימה אוכלת כביכול את יגיע כפיו של הקב"ה. המלה "תאכל" שוה גם לנוח וגם לנסתרת. זו מליצה כ"כ יפה, ומי שיש לו חוש לטעום זה נפלא.

מקומות הפצה של ספר שונה הלכות תשע"ט

בני ברק 03-6168435 משפחת כהן רחוב רבי עקיבא או חנות ספרים נסא רחמים הרב עוזיאל 26 | אשדוד 08-8560655 משפחת כהן רובע ג' | ירושלים 052-7675204 הרב רחמים כהן רח' רבי יוחנן הסנדלר | חדרה, אור עקיבא, פרדס חנה - 050-8510751 עמיהוד פרג'ון | זכרון יעקב 054-2425447 | טירת הכרמל 052-7699300 | ברניה - כולל שע"י מוסדותינו הקדושים "חכמת רחמים" | אלעד 052-7117015 רחוב בן קסמא 41 | באר שבע 050-4277718 טובי בן ציון או 052-3953805 מש' חורי ברחוב סוקולוב 15 | קרית גת חנות תשמישי קדושה מחשבה טהורה - הרב בצלאל כהן רחוב הזית 88 | אשקלון 054-8325774 אלי סילוק | נתיבות 052-7618785 ויצמן 30/9 ליד בית הכנסת של סופר | רעננה 0584006637 גואל חדוק | ישוב מעגלים 050-8123355 אסי חורב

הרוצה להפיץ ספרים אלו בעיר מגוריו לזיכוי הרבים, יתקשר 050-4174471

היושב ראש. והוא לא לבד, הוא מוקף בעשרים ושנים פסלים שיחידיו קרואים "מעניקי החוק לאנשות". אבל כל שאר העשרים ושנים הם בפרופיל, משה רבנו הוא היחיד שמסתכל קדימה. שאלתי את בעל האוצר: מה גשתנה הדמות הזאת מכל הדמויות? אמר לי: אתה יהודי מישראל, ואתה לא יודע שמשה הוא המקור לחוק ולערכי המוסר, וכל שאר מעניקי החוק בעולם הם פועל יוצא של מורשתו של משה רבנו?²⁹ חוצים כביש קטן מגבעת הקפיטול לבנין בית המשפט העליון, עולים במדרגות נכנסים לאולם המרכזי של בית המשפט, וראו איזה פלא, מעל מושב תשעת השופטים העליונים בתקרה, מי נמצא שם? משה רבנו, מחזיק לוחות הברית, ומסתכל על השופטים העליונים. לידי היה שוטר שהשיג על הסדר באולם בית המשפט. ואני מדגיש שוטר עם המדים הכחולים של משטרת וושינגטון, לא מדריך תיירים ולא כומר. שאלתי אותו: סליחה אדוני, מה משה רבנו שלי עושה אצלכם בבית המשפט העליון? השוטר ענה לי: סליחה אדוני, כך אנחנו מביעים את הערכתנו לתשתית של המשפט האמריקאי. הרגשתי מבוכה לשמע אותה תגובה של שוטר אמריקאי, חשבתי לעצמי מתי אזכה לשמוע תגובה דומה גם בבית המשפט העליון בירושלים". צריכים לדעת שיגיע הזמן שכל הקשקשנים שיש לנו כאן, בג"ץ ושאר דברים בטלים, יבואו כולם ויבקשו סליחה מכל שומרי התורה והמצוות, ויתביישו מאמות העולם שמעריכים את התורה. ובעז"ה נזכה כולנו לגאולה שלימה במהרה בימינו, אמן ואמן.

מי שברך אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את כל הקהל הקדוש הזה, אלה ששומעים כאן, אלה ששומעים ברדיו, ואלה שקוראים אח"כ בעלון "בית נאמן". הקב"ה יכפיל שכרם, ויתן להם כל טוב שבעולם, ויזכו לראות נחת מבניהם ובני בניהם וצאצאיהם עד עולם, לחיים טובים וארוכים. תזכו לשנים רבות נעימות וטובות.³⁰

29. כל הזמן הכופרים טענו שהתורה לקוחה מחוקי חמורבי (עייני בחוברת אור תורה תשרי תשל"ד סימן מ"ט אות א', ובספר ארים נסי-יבמות עמ' שני"ג), ושארסטו ואפלטון כתבו "הנהגת המדינה" - הנהגת גיהנם, אבל היום כולם מודים שהכל מן התורה.
30. אתם יודעים מי הראשון שאמר "תזכו לשנים רבות"? רבי משה אבן עזרא בשי"ר "אל גורא עלילה".

העלון הבא יופיע בעז"ה בשבת פרשת נח

מה הדבר הזה? מיץ ענבים או חלב, שהם גם מזינים ומרמים את האדם. וזה בשיעור ארבעים מ"ל כי זה בכלל שתיה.

היום יש הרבה לימוד זכות על ישראל

גג. בתפלת נעילה אומרים "אל נורא עלילה המצא לנו מחילה בשעת הנעילה". והרב עובדיה ע"ה פעם הביא מדרש (ואח"כ ראיתי את זה בספר הדרושים שלו. מאור ישראל-דרושים עמ' ע') שבשעת הנעילה הקב"ה מוציא החוצה את כל המלאכים הטובים והרעים, ואומר להם "עכשיו אני מחליט", ומה עושה שם? הוא אומר: למרות כל מה שעשו עם ישראל, אני אוהב אותם ומגיע להם זכות, כי יש הרבה לימוד זכות עליהם (ע"פ הירושלמי סנהדרין פ"א ה"א). לכן אומרים "המצא לנו מחילה", כלומר אם אין להם זכות תמציא יש מאין. אבל היום יש זכות לישראל, כי מי יכול להחזיק מעמד אחרי שואה איומה כמו שהיתה בדורנו?! מי יכול להחזיק מעמד אחרי שבעים שנה של קומוניזם ברוסיה?! מי יכול להחזיק מעמד אחרי כל הפיתויים וכל האייפונים הרשעים האלה?! ואם הם החזיקו מעמד המחילה מוכנה להם, רק לחזור בתשובה והכל יהיה בסדר. הדבר הזה שחיינו בגלות אלפיים שנה ונשארו יהודים, זו זכות גדולה מאד, איך אני יודע היום מתי שבת? כי זה נשמר ככה מדור לדור, ושמו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם" (שמות ל"א ט"ז), אם שומרים שבת אחת יכולים להמשיך בזה, אבל אם טועים שבת אחת כבר נגמר הכל. לכן זה מה שאנחנו מבקשים "המצא לנו מחילה", זו זכות גדולה מאד שאפשר לדבר על ישראל²⁸. לכן לא לדבר שום מלה רעה בכיפור, והלואי בכל עשרת ימי תשובה.

יגיע הזמן שבג"ץ יבקש סליחה משומרי התורה

כד. תדעו לכם, שיגיע הזמן שאמות העולם יעריכו את עם ישראל, פי כמה ממה שהם מעריכים עוד היום. קבלתי פתק שכתב עיתונאי בשם יורם אטינגר, שפעם היה שגריר של ישראל בארה"ב ועכשיו הוא בפנסיה. ואקרא לכם את הלשון שלו: "בביקורי הראשון מגבעת הקפיטול מושב הקונגרס האמריקאי, ראיתי בבנין בית הנבחרים דמותו של משה רבנו, הניצב מול כס 28. היטלר ימ"ש כתב בספר שלו שנקרא "מלחמתי" (מיין קאמפף) איזה עם בעולם שלא נשתנה בו שום דבר במשך אלפיים שנה? זה עם ישראל, ואני רוצה להשמיד אותו. אבל ישמידו אלף כמוהו ועם ישראל ישאר חי וקיים לעולמי עד.

תשובה לפרשת וילך

אסור להערות ואפילו מכלי שני מים חמים שהיד סולדת בהם ע"ג אבקת מרק וכיו"ב. שאע"פ שעברו בישול בתהליך הכנתם במפעל מכל מקום הואיל ואינם ראויים לאכילה עד שיתמוססו במים חמים שהי"ס ב"ב דנים כדין דבר שאינו מכושל כלל.

וכן פסק במונות אהבה (ח"ב פרק י' הלכה ס"ו).

הזוכה משבוע שעבר: דוד ביטון - נתיבות

שאלה:

שמריהו מרוב שמחה בארגון החזקאי
היה נשא אורגו כל היום, והנה אפגט נפא הארגון
חידו ישר אכוס הגה המגמה של חכירה

ואלה הספק האם הארגון פסול, שמשה כארגון החזקאי,
או שמא כשר, שבאי שני אינו אכשר?

תשובות יש לשלוח למייל: israel@afikim-water.co.il או לפקס: 02-5807876
בין הפותרים נכונה תוגרל מכות קפה איכותית!

מיניבר נעם 1 מומלץ בתכנית 'בית בטוח'
איחוד הצלה (Mitzvat HaChai)

מיניבר נעם 1 המהודר לשבת - בלי שאלות!
נבדק ואושר לשימוש ע"י בד"ץ מהדרין | כ-40 כוסות מים רותחים | בטיחותי במיוחד לילדים!

8510 * (with phone icon)

אולם תצוגה חדש! גבעת שאול 40 ירושלים

ילדי גאלה

לע"נ גאלה בת הרבנית אסתר מאזוז ע"ה
בית נאמן לילדים חתוך שיעוריו של מו"ח ראש הישיבה שליט"א

גליון 86

אי בתמונה?

תשובה ניתן לענות בקו בית נאמן
079-9270505 שלוחה 23
בין הפותרים נכונה יוגרל פרס
וגא לציין שם ומסלול

לחצו תספר

יש ספור מיוחד על הגר"א, שפעם אמר לתלמידיו: "כדאי שכל אחד יהיה בקי במסכת אחת על ברך"ה, כדי שאם הוא יהיה בדרך יוכל לקיים 'ובלכתך בדרך' אחד התלמידים החליט ללמוד מסכת ספח, שיש בה חמשים ושלשה דפים (פחות אחד), ושגן הרבה, עד שנבחנו אצל החברים שלו וידע אותה בעל פה מלה מלה. והנה בחל המועד סכות בא לפני הגר"א, ואמר לו: "כבוד הרב, אני יודע כל מסכת ספח בעל פה", שאל אותו: "אתה יודע אותה היטב?" אמר לו: "כן, נבחרתי אצל חברי מלה מלה ושמעו אותי". שאל אותו: "כמה מחלוקות יש במסכת בין רבי מאיר לרבי יהודה ובין רב חסדא לרבה בר רב הונא ובין רב לשמיאל ובין אבי לרבה?" אמר לו התלמיד: "לא שנתי ככה..." אז הגר"א בעצמו התחיל לספר את כל המחלוקות בעל פה, והוא "מזרים" מחלוקת אחרי מחלוקת עם כל הפרטים, כי היה לו מוח מיוחד. ובסוף הספור שם כתוב שהגר"א מנה תשעים ואחת סכות ושמונים וחמש סכות פסולות (מהגמרא והפוסקים). אבל עד היום לא מצאו תשעים ואחת סכות כשרות בגמרא ופוסקים, אלא רק ארבעים בערך ולא יותר מזה, מי יכול למצא את החידה הזאת? (גליון 83 אות כ"ח).

הלכה נאמנה

א. צריה שהשדרה של הלולב תהיה גבוהה טפח מעל ההדס והערבה, ואם אדם רואה שההדס והערבה ארוכים מדי, אז לא יחתך אותם מלמעלה, כי זה 'נקטם ראשו', אלא יחתך אותם מלמטה. וצריה לכתחלה לשמור על הלולב שלמעלה (בערבה) שלא יהיה קטום אפילו כל שהוא, וצריה להקפיד בזה. (גליון 33 שבטעות הוגדר בנדפס כגליון 32 אות כ"ז).

ב. כדאי לברך על הלולב בתוך הספה, וזה על פי הסוד [הקבלה]. אבא זצ"ל אמר לי: אני אביא לך לזה מקור מהתורה. התפלתא: מקור מהתורה? אמר לי: הנה הפסוק אמר 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל' (ויקרא פרק כ"ג פסוק מ'), ואחר כך ממשיך: 'בסכות תשבּו שבעת ימים' (שם פסוק מ"ב), ולכאורה צריה להתחיל 'בסכות תשבּו' לפני הלולב, כי בספה מתחילים בליה ואילו הלולב זה ביום. אלא זה רמז 'ולקחתם לכם' בזמן ש'תשבּו בסכות'. ונמצאתי רמז יותר

יפה וכמעט מפרש, המשנה (סוכה דף ל"ח עמוד א') אומרת: 'מי שבא בדרך ולא היה בידו לולב לטל, כשיבוא לביתו יטל על שלחנו'. ולכאורה מה אכפת לנו אם יטל על שלחנו או לא? תאמר, יבוא לביתו יטל את הלולב ויברך עליו. אלא משמע שהיה לוקחים את הלולב בספה, כי איפה נמצא השלחן שלו? בספה.

המשנה ברורה (סימן תרנ"א סעיף קטן ל"ד ובשער הציון שם) כתב ש'על פי הקבלה צריה לברך על ארבעת המינים בספה לפני התפלה, אבל זה לא בדיק, כי בשער הכוונות [תורת רבנו האר"י] שכתב תלמידו רבנו חיים ויטאל] כתוב שאם יש ספה בבית הפנסות, תטל את הלולב שם שישגי'ע הזמן בדיק (והמשנה ברורה לא היה לו ספר שער הכוונות). ולכן לא צריה לברך בספה לפני התפלה, אלא רק אם אין ספה בבית הפנסות, אבל אם יש בבית הפנסות אז עדיף לברך בשעה שפוגע הזמן, כלומר אחרי שגמרו חזרת הש"ץ של תפלת שחרית הולכים לספה ומברכים שם. (גליון 83 אותיות כ"ט, ל').

צריה לחבר את האתרוג עם שאר המינים. ויש על זה חלום נפלא שמביאו מרן הבית יוסף (סימן תרנ"א) בשם רבי מנחם זיקאנטי, שכותב: פעם התארח אצלי חכם אשכנזי בחג הסכות, והוא היה נראה תלמיד חכם ירא שמים, והנה בליילה אני חולם שהחכם הזה כותב שם הוי"ה [שם השם], אות יו"ד אות ה"א אות וא"ו ל'בד ואת ה"א ל'בד. שאלתי אותו: 'מה קרה לך?' וענה לי: 'ככה כותבים במקומנו'. בפקד אומרת: מי יודע פשר החלום, אוילי יש לאותו חכם דעות פסולות? עד ששמתי לב שכאשר הוא מחזיק את הלולב והאתרוג, הלולב לבד והאתרוג לבד, והוא לא מחבר אותם. אמרתי לו: האתרוג הוא פנגד אות ה"א אחרונה שבשם הוי"ה וצריה לחבר אותה לשאר האותיות. וככה נפסק בשלחן ערוך (שם סעיף י"א) וצריה גם לחבר את האתרוג למטה בשולי הלולב. אבא זצ"ל כשהיה תופש את ארבעת המינים, היה מדקק להפליא, כי הוא היה אוהב דיקנות, הנשמה שלו כלה מדקקת, והכל מדקק ומיחד. (שם אותיות ל"א, ל"ג).

בסוכה משה רבנו לפניו, ובסוכר אחריו.

חידה

תשובה לחידה נמצאת בעלון הפתח.

הפתרונות והזוכים, גם של הגליון הקודם, יפורסמו בעזרת ה' בגליון הבא

תשובות ניתן לענות בקו בית נאמן | 079-9270505 שלוחה 21 | בין הפותרים נכונה יוגרל פרס | גא לציין שם ומסלול | נא לשלוח התשובות עד יום שני בערב

הספרדים אדרבה מקפידים שהיה הלולב סגור. ומרן (בבית יוסף סימן תרמ"ה) כותב: 'יש בארצותינו דבר אדם מאחורי הלולב שעושה את הלולב חלק אחד כמו עץ אחד', ו'קרב אתם לך לעץ אחד והיה לאחדים בדרך' (יחזקאל פרק ל"ז פסוק י"ז). ו'חכם אחד הביא מקור לזה מהגמרא (בסוכה דף ל"א עמוד א') ומהפירוש (ויקרא רבה פרשה ל' אות ח') שכתוב 'כפת תמרים - שהיה ככות', ואם כן צריה שהלולב יהיה מחבר ולא מפוצל גלים גלים. (פעם השבתי ש'קורא' זה מלה מהגמרא ברכות (דף ל"ו עמוד א'), אבל ה'קורא' בגמרא זה משהו אחר, והכוונה לכבות של דקל. וה'קורא' של הלולב זו מלה באיד"ש). (גליון 33 (כ"ל) אות כ"ב).

עם הלכות יבשות, ללא אריכות, אבל פעם היו סדוקים כמו בית עובד ובית מנוחה שיש בהם הלכות עם נמוקים וראיות, והשפה של המחבר כל כך קלה לקריאה. וגם בספר שלו 'בית השואבה' הכל בשפה ברורה. (גליון 34 הערה 5, וגליון 83 הערה 2).

ב. יש מצוה בערב סכות לחלק צדקה לעניים. וכתוב על רבי חיים ויטאל שהיה לו קפה שהיה ממלא אותה כל השנה, ובערב סכות היה מריק את הקפה ומחלק את הכל לעניים (מסתמא נתן צדקה גם בשאר החגים. (גליון 33 שבטעות הוגדר בנדפס כגליון 32) אות ט"ז, וגליון 83 אות ז"י).

ג. אנוחנו לוקחים את הלולב עם הקורא שלו (ויש כותבים בעי"ו 'קורע', אז לא לקרע את הקורע...) וצריה לשמור עליו, כדי שהלולב יהיה שמור ותפוס למעלה, לא 'מפוצל ונפרד בין העמים' (אסתר פרק ג'). ולמה האשכנזים עושים אותו מפרד? כי הם נוהגים כמו הריטב"א (בחיזושי למסכת סוכה

ספר בית השואבה הוא ספר נפלא שחבר אותו רבי יהודה שמואל אשכנזי. ופעם שחילתי לא אליכם (בחשוו תשמ"א) אמרתי: 'כי יצפנני בספה ביום רעה' (תהלים פרק כ"ז פסוק ה'). כי ישבתי בספה בחג הסכות וכמעט לא יצאתי ממנה, והספיקתי לקרוא חצי מהספר הזה בית השואבה, ומה שמיוחד בו שאמה לא צריה לפתח ספרים אחרים כדי להבין, כי הוא זורם וחורר על הדברים עד שתבין (ואת החצי השני של הספר גמרתי בבילנסון, וכתבתי בגליון הספר שלי, שגמרתי אותו על ערש דיו). והמחבר הרב אשכנזי חבר גם את סדוקי בית עובד ובית מנוחה, ומרן הרב עובדיה זצ"ל היה משבח את הספרים האלה, והיה אומר שהיום רב הסדוקים שלנו

לעני רבי מאיר הכהן בן שרינה

עורך: הר"ר שמאל עידאן שליט"א